

B) Odluke stranih sudova i arbitraža

ENGLISKI APELACIONI SUD

Presuda od 19.I 1967.

Liberian Shipping Corporation
c/a A.King & Sons, Ltd.

Prekluzivni rok za pokretanje arbitražnog postupka - Ovaj rok može se produžiti ne samo ako je do njegovog neodržavanja došlo krivnjom protivne strane, nego i u slučajevima koje sud smatra opravdanim radi nerazmjernog opterećenja prekludirane strane

Brodar ima zahtjev protiv naručitelja s naslova naknade štete za požar koji je nastao na njegovom brodu prilikom ukrcaja tereta zbog svojstava tereta. Arbitražna klauzula broderskog ugovora na jedno putovanje tipa CENTROCON određivala je da se u slučaju spora zahtjevi stranaka moraju pismeno podnijeti i istovremeno imenovati arbitar unutar roka od tri mjeseca od konačnog iskrcaja tereta, a da će u protivnom slučaju smatrati da se stranka odrekla zahtjeva i da će taj zahtjev biti apsolutno^{ne} utuživ ("absolutely barred"). Iskrcaj požarom nezahvaćenog tereta bio je završen 26.III 1966, pa je za zahtjeve s naslova naknade štete istjecao rok za pokretanje arbitražnog postupka 26.VI 1966. Stranke su bile u dopisivanju, pa su se i dogovarale o sastanku do kojeg je došlo 27.VI 1966. (tj. jedan dan iza isteka prekluzivnog roka). Na tom sastanku stranke se nisu sporazumjele, nego su odlučile da će naručitelj podnijeti svoje prijedloge. Brodar je 6.VII 1966. podnio dossier klubu, taj ga je upozorio na to da je prekluzivni rok istekao. Na to se brodar 6.VII 1966. obratio sudu s molbom da mu prema čl.27. Arbitration Acta od 1950. produži rok za pokretanje arbitražnog postupka, jer bi on inače pretrpio neprimjerene tegobe ("undue hardship"). Referent (Master) Prvostepenog suda udovoljio je njegovom zahtjevu, a na tužiteljevu žalbu sudac Prvostepenog suda Waller uvažio je žalbu i odbio produženje vremena za pokretanje arbitražnog postupka.

Brodarovu žalbu protiv prvostepene odluke Apelacioni sud je uvažio većinom glasova, uz kontravotum jednog suca.

Lord Denning M.R. u svojem obrazloženju za prihvatanje prijedloga za produženje roka stao je na stajalište da shvaćanje prema kojemu da riječi zakona znače da se mora raditi o tegobama koje su neskrivljene, i koje su još k tome osobito teške, nije prihvatljivo. Prema njegovom shvaćanju dovoljno je da se radi o nerazmjernim tegobama prema pogrešci

koju je stranka koja traži produženje roka počinila. Prema njegovom shvaćanju prvostepeni precedent *G. Sigalas Sons v. Man Mohan Singh & Co.* (1958) nije za njega obavezan, pa on smatra da je odlučno samo to da se radi o kratkom prekoračenju roka (u ovom slučaju 9 dana) i da nije nastala nikakva šteta drugoj stranci, kao što u ovom slučaju i nije nastala, tim više što ta stranka nije ni bila svjesna toga da je rok već istekao sve dok ju brodar nije na to upozorio. Smatra da ovaj slučaj ima sličnosti s *Thomas Hughes v. Directors & c. of the Metropolitan Railway Company* (1877) u kojem je sudjeno da strogi rok ne teče dotle dok stranke pregovaraju o nagodbi. Prema tome je on glasao za produženje roka, a kod toga je još izričito konstatirao da viši sud može ispitivati diskrecionu ocjenu (a čl. 27. Arbitration Acta daje sudu diskrecionu ocjenu) s obzirom na ispravnost njenog vršenja, a pogotovo kad je ta ocjena bila ograničena tendencijom "authorities" (tj. neobaveznih precedenata) kao što je to bio slučaj ovdje. *Salmon L.J.* je analizirao stanje prava, pa je pošao od toga da do Arbitration Acta od 1934. nije bilo mogućnosti za sud da produži rok za pokretanje arbitražnog postupka. Prema tome bez obzira na druge okolnosti sama činjenica prekoračenja roka prekludirala je stranku od tužbe. Odatle nesklonost sudova da iza 1934. pa i iza 1950. odgovarajuću zakonsku odredbu šire tumači. U *Jajasan Bahan Makanan v. Compania de Navegacion Geamar Sociedade de Responsabilidade Limitada* (1953) je Vijeće Prvostepenog suda (na čelu s Lordom *Goddardom C.J.*) stalo na stajalište da čl. 27. Arbitration Acta ne može biti primijenjen u korist stranke koja nije čitala svoju dokumentaciju i tako promašila rok. U slučaju *G. Sigalas itd.* (na koji je reflektirao i Lord *Denning M.R.*) isti sud je na čelu s Lord *Parkerom C.J.* zauzeo stajalište: kad je do prekoračenja roka došlo iz bilo kakve predlagačeve krivnje, da nema mjesta primjeni čl. 27. Arbitration Acta. Lord Justice *Salmon* otklanja izričito to stajalište. Apelacioni sud je naprotiv u *F.E. Hookway & Co., Ltd. v. W.H. Hooper & Co.* (1950) (i Lord *Denning* je bio u tom vijeću) stao na stajalište da je predlagačeva krivnja za prekoračenje roka za pokretanje arbitražnog postupka samo jedna od okolnosti koje treba uzeti u obzir kod rješavanja zahtjeva po čl. 27. In concreto je zahtjev za produženje roka bio odbijen, i to jedno stoga što je protustranci nastala šteta otezanjem i što je istovremeno pokrenut i postupak pred redovnim sudom u SAD, a drugo stoga što se u ono doba mnogo kruće poštivala slobodna ocjena prvostepenog suca nego što se to sada čini nakon precedenta *Ward v. James* (1965). Lord *Goddard C.J.* je u prvostepenom sudu u jednoj presudi od 1956. stao na stajalište da je Parlament čl. 27. Zakona o arbitraži donio da bi pomogao u onim slučajevima kad bi inače tužitelj pao u stečaj. Međjutim Apelacioni sud nije

prihvatio takvo stajalište, jer je Lord Justice Singleton u istom slučaju stao na stajalište da su kako iznos o kojem se radi tako i razlozi za zakašnjenje u podnošenju zahtjeva od važnosti, ali je potvrdio diskrecionu ocjenu koju je dalo vijeće prvostepenog suda. U našem slučaju Salmon L.J. smatra da su obje stranke propustile da pročitaju arbitražnu klauzulu, pa stoga nisu ni znale za to da rok istječe 25.VI 1966. Medjutim sadašnji brodarov protivnik nije ni u čemu oštećen propustom roka. Zbog tih dviju činjenica, naime zajedničkog prelaženja preko roka i nepostojanja bilo kakve štete odatle za potencijalnog tuženoga, Salmon L.J. smatra da se može smatrati da bi nastale neprimjerene tegobe tužitelju koji bi bio prekludiran od zahtjeva za 33.000.- funti. Sigurno je da bi svaki trgovac odgovorio potvrdno kad bi ga se pitalo da li nastaju u takvim prilikama neprimjerene tegobe tužitelju. Razlozi za primjenu čl.27. Zakona o arbitraži mogu biti primjerice sve relevantne okolnosti samog slučaja, stupanj u kojem je odlaganje tužiteljevo da izvrši izbor svog arbitra bilo neispravno, da li je tužitelj bio doveden u zabunu, da li je uslijed okolnosti koje su bile izvan njegove kontrole bio spriječen u pravovremenom izboru arbitra, i konačno da li će produženjem toga roka nastati šteta za protustranku. Naime ako je ipak tužitelj skrivio prekoračenje roka, ne može šteta koja odatle nastane pasti na drugu stranku. U ovom slučaju takve opasnosti nema, a sigurno ne bi bilo opravdano radi nekoliko dana zakašnjenja u podnošenju zahtjeva oduzeti tužitelju mogućnost da raspravi svoj odštetni zahtjev putem arbitraže.

Odvojeni votum Harman L.J. nalazi da sud ne može polaziti od simpatija za tegobe jeane od stranaka. Napose nalazi da nema uporišta u judikaturi stajalište da je dovoljno da je jedna stranka dijelila ("shared") zabludu druge stranke nego da je potrebno da ju je izazvala. On smatra da prije nego se stranci oduzmu njena stežena prava ("vested right") mora biti dokazano da je situacija u kojoj je prekoračen rok za arbitražu izazvana krivnjom ili nesporazumom izazvanim od te stranke. Za to svoje stajalište poziva se on na već spomenute prvostepene slučajeve i izreke Lorda Parkera C.J. i Lorda Goddarda C.J.

Apelacioni sud je dopustio podnošenje pravnog lijeka na Kuću lordova u ovom sporu.

(LLLR 1967,1, str.302)

E.P.

Bilješka.- Većina u Apelacionom sudu u tumačenju čl.27 Arbitration Acta od 1950. zauzela je stajalište prema kojemu mnoge okolnosti mogu utjecati na sudačko produženje roka za pokretanje arbitražnog postupka, a ne samo krivnja protustranke za prekoračenje toga roka. Pri tome je većina polazila od toga da su suci zbog toga što do 1954. nisu zakoni o arbitraži poznavali takvog sudačkog produženja roka bili skloni restriktivnom tumačenju novog propisa, a da osim toga viši sudovi nisu sve do 1965. smatrali da mogu mijenjati diskrecionu ocjenu nižeg suca bez sasvim izuzetno važnih razloga. Nakon odluke Apelacionog suda u Ward v. James (1965) (opet je Lord Denning M.R. izrekao odlučni votum) u tom pogledu situacija se promijenila, pa viši sud sebi prisvaja širu mogućnost preispitivanja diskrecione ocjene nižeg suca. Međutim ostaje otvoreno pitanje kako će Kuća lordova reagirati na ovu drugostepenu odluku, jer će pravni lijek sigurno biti podnesen. Za stranke u čijim ugovorima je sadržana londonska arbitražna klauzula ova je odluka od velike važnosti, jer s jedne strane sprečava šikanoznu prekluziju pomoću kratkog prekoračenja roka, ali s druge strane pokazuje i to da pregovori između stranaka sami po sebi taj rok ne produžuju. Zasad se ne bi trebalo suviše pouzdavati u promjenu koja je ovom odlukom nastupila u engleskoj praksi s obzirom na mogućnost sudačkog produženja roka za pokretanje arbitražnog postupka.

E.P.

ENGLESKI PRVOSTEPENI SUD

(Rasprava održana u Winchesteru,
presuda izrečena u Londonu)

Presuda od 1.III 1967.

Mason c/a Levy Auto Parts
of England, Ltd.

Objektivna odgovornost kod požara - I unatoč isključenja odgovornosti prema trećima za slučajni požar po Fires Prevention (Mteropolis) Actu od 1774. odgovara se kauzalno po načelu iz presude Musgrove v. Pandilis (1919) ako se steknu preduvjeti neprirodne upotrebe zemlje, a njihovo postojanje zavisi od okolnosti u konkretnom slučaju

Tuženo poduzeće imalo je skladište dijelova automobila i motora, koji su bili u drvenim sanducima i u zaštitnim mastima, kraj tužiteljeva vrta. Tuženo poduzeće uskladilo je svoje poslovanje s protupožarnim propisima. Unatoč tomu buknuo je 2.VII 1964. požar uslijed kojega je vrt